

GEOPOLITIEKNU OPINIE: EEN ECHT WEERBARE SAMENLEVING

Update Defensie | “Het is tijd om over te schakelen naar een oorlogsmentaliteit”, stelde NAVO-secretaris-generaal Rutte. Haal een noodpakket in huis, adviseerde minister-president Schoof. Bij winkels die dit soort pakketten verkopen loopt het inmiddels storm. De noodzaak van het hebben van essentiële middelen in huis is overigens niet te ontkennen, integendeel zelfs. Toch valt het op dat weerbaarheid wordt gereduceerd tot het hebben van wat kaarsen, een radio en een paar liter water - en dat dit ‘opeens’ nu relevant is. Hoe zijn we hier terechtgekomen?

De ‘oorlogsmentaliteit’ in Den Haag en Brussel komt wel erg laat.

Toen Rusland in 2008 Georgië binnenviel, en in 2014 de Krim annexeerde en de Donbas binnenviel onder het mom van ‘bevrijding’ en 193 Nederlands burgers vermoordde aan boord van de MH17, had de oorlogsmentaliteit in ieder geval in politiek Den Haag al wel ‘geland’ moeten zijn. Maar wat gebeurde er in de periode tussen 2014 en 2022? Nederland (samen met de rest van de EU) pakte vooral aan bij Rusland voor goedkoop gas. In 2018 was het WK voetbal gewoon in Rusland, terwijl Russische geheime agenten in datzelfde jaar chemische wapens inzetten in het Verenigd Koninkrijk in een mislukte moordaanslag op Sergei Skripal en zijn dochter.

Politiek, economisch en militair werd Europa door Rusland in het nauw gedreven - maar investeren in defensie en een weerbare samenleving, dat kwam er zeker niet van. Dat nu dezelfde leiders als toen op alarmistische toon burgers erop wijzen dat ze nauwelijks voorbereid zijn op een grote crisis, is dan ook opvallend. Minder dan een jaar voor de grootschalige invasie van Oekraïne werd er nog serieus gesproken over het verder bezuinigen op munitievoorraden - terwijl de geopolitieke tegenstanders van Europa zich klaar maakten voor oorlog.

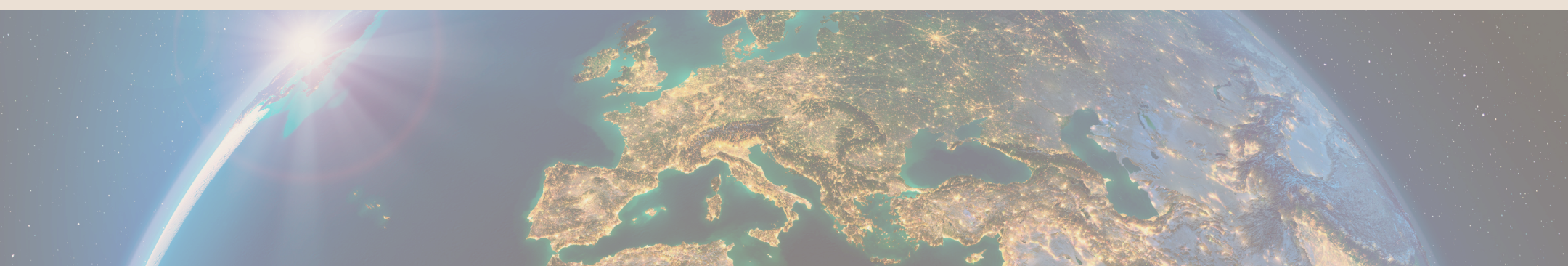
Nu burgers wijzen op individuele verantwoordelijkheid voelt dan ook vreemd.

Het lijkt alsof de verslagenheid nu al de boventoon voert en weerbaarheid wordt gereduceerd tot het meest basale: jezelf in leven kunnen houden voor een paar dagen. Dit is geen stevig fundament voor een weerbare samenleving in tijden waarin de nationale veiligheid ernstig bedreigd wordt - niet alleen door militaire dreiging vanuit Rusland, maar ook door de klimaatcrisis. Alarmisme, hoe gegrond ook, biedt geen solide basis voor handelen, zo stelde hoogleraar Beatrice de Graaf ook al in de Huizingalezing afgelopen december.

Natuurlijk is het aanhouden van een noodvoorraad voor het geval van een crisis een prima idee, maar dit is slechts één klein onderdeel van een weerbare samenleving. De politiek zou er goed aan doen om de samenleving te activeren en motiveren om de handen uit de mouwen te steken in het geval van crisis - op dat soort momenten willen mensen elkaar juist helpen, niet angstig rondom een waxinelichtje afwachten totdat de bui over is getrokken.

Brecht Weerheijm

Geopolitiek analist Defensie

Hoe kunnen we bouwen aan collectieve weerbaarheid?

Natuurlijk maakt een solide defensie hier onderdeel van uit - maar wijs burgers er vooral op wat zij daarnaast zelf kunnen doen: hoe je met elkaar het verschil kan maken. Het is bijvoorbeeld in een land dat voor een groot deel onder zeeniveau ligt, eigenlijk bizar dat bijna niemand weet waar de zwakke punten in dijken zitten en waar zandzakken als eerst nodig gaan zijn. Als een overstroming dreigt, wil je toch dat mensen helpen zandzakken sjouwen, of kwetsbare groepen zoals ouderen helpen evacueren naar hoger gelegen gebied?

Zorg er dus voor dat mensen zich aanmelden bij het Rode Kruis, of weten waar ze zandzakken kunnen neerleggen. Geef burgers handelingsperspectief: iedereen moet weten hoe zij bij kunnen dragen aan het oplossen, in plaats van het overleven van een crisis. Wakker hoop aan, in plaats van fatalisme - dat is het soort politiek leiderschap dat nodig is in uitdagende tijden. Anders is de strijd al verloren voordat hij begonnen is.

Voor beleidsmakers:

- Erken allereerst verantwoordelijkheid voor het verwaarlozen van de (militaire) weerbaarheid van de samenleving. Alleen burgers wijzen op hun individuele verantwoordelijkheid is niet geloofwaardig.
- Stap af van de alarmistische toon: de situatie is ernstig, maar met blinde paniek schiet niemand wat op.
- Geef burgers een rol in crisisbestrijding, met autonomie en betekenis. Zorg ervoor dat burgers weten wat ze kunnen doen om elkaar, in plaats van alleen zichzelf, te helpen.
- Investeer in het inventariseren, voorbereiden, plannen en oefenen van verschillende crisis scenario's, niet alleen met professionals, maar juist ook met burgers.

Brecht Weerheijm

Geopolitiek analist Defensie

